SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

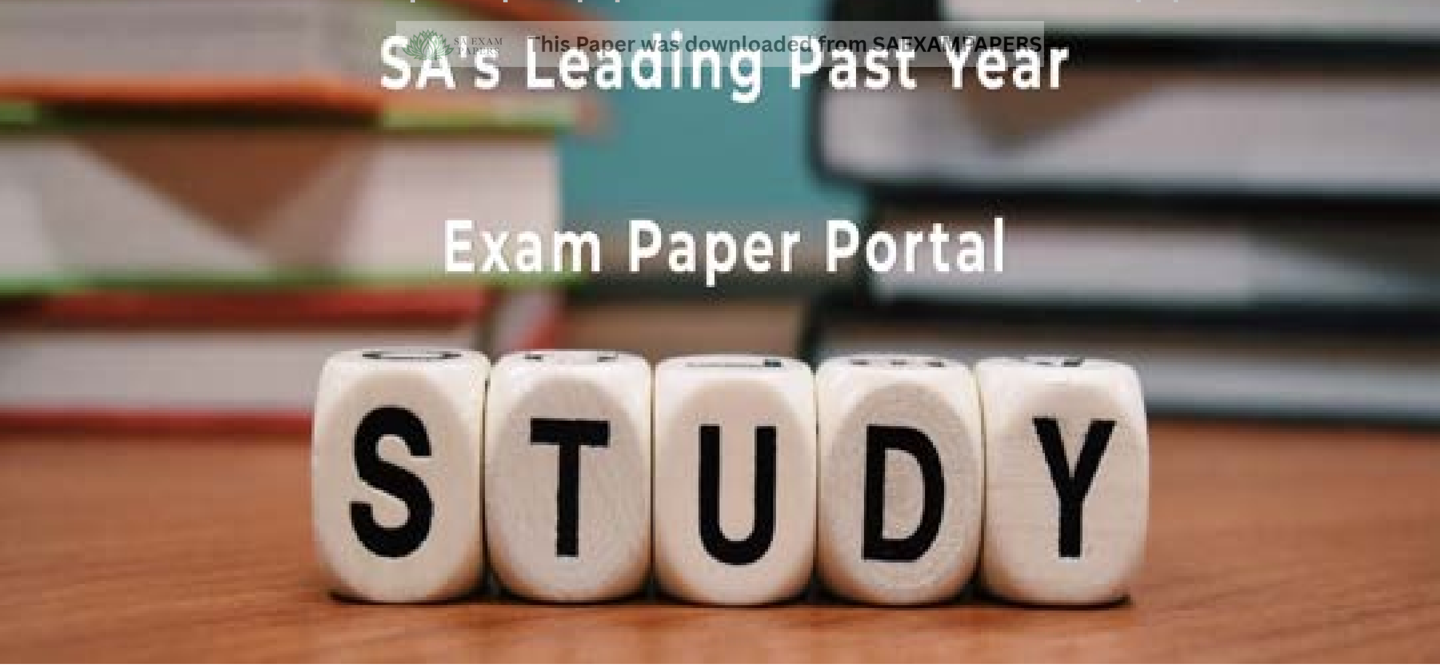

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies ☺

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

education

Department:
Education
North West Provincial Government
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

PROVINSIALE ASSESSERING

GRAAD 12

EKONOMIE V1
NASIENRIGLYNE
JUNIE 2025

Punte 150

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 21 bladsye.

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

AFDELING A (VERPLIGTEND)

VRAAG 1

1.1 MEERVOUDIGE KEUSE

1.1.1 B nie-duursaam ✓✓
1.1.2 C vergoeding ✓✓
1.1.3 D geldvoorraad ✓✓
1.1.4 A Piek tot piek ✓✓
1.1.5 A Progressiewe belastingstelsel ✓✓
1.1.6 C individue ✓✓
1.1.7 B oorblywende ✓✓
1.1.8 D Handelsvoorwaardes ✓✓ (8 x 2) (16)

1.2 PASITEMS

1.2.1 C Veralgemening van hul eie ervaring as individue wanneer die werking van die ekonomie as geheel te verduidelik ✓
1.2.2 F Skat die onbekende data gebaseer op 'n patroon van bekende data ✓
1.2.3 E Die waarde van 'n geldeenheid neem toe in terme van 'n ander land se geldeenheid✓
1.2.4 A Inkomste verdien meer as die minimum wat benodig word om aan te hou of akteur van produksie in diens geneem ✓
1.2.5 H Die bedrag geld wat 'n verbruiker spandeer selfs wanneer hulle geen inkomste het nie ✓
1.2.6 I Die proses van verhoogde internasionale samewerking en kommunikasie wat lei tot verhoogde handel en internasionale saketransaksies ✓
1.2.7 B Bestuur die land se ekonomiese beleid ✓
1.2.8 G Regering verminder besteding en verhoog belasting ✓
(8 x 1) (8)

1.3 GEE DIE TERMYN

1.3.1 Oordragbetaling ✓
1.3.2 Repokoers ✓
1.3.3 Deflasie ✓
1.3.4 Privatisering ✓
1.3.5 Betalingsbalans ✓
1.3.6 Vryswewende wisselkoers ✓ (6 x 1) (6)

TOTAAL AFDELING A: 30

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

AFDELING B

Beantwoord enige TWEE van die drie vrae in hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

VRAAG 2: MAKRO-EKONOMIE 40 PUNTE–30 MINUTE

2.1 **Beantwoord die volgende vrae.**

2.1.1 **Noem enige TWEE lekkasies wat in die ekonomiesekringloop-model gevind word.**

Besparings. ✓
Invoerbesteding. ✓
Belastings. ✓ (2 x 1) (2)

2.1.2 **Hoekom behoort sakesiklusse nie in beplande ekonomieë te bestaan nie?**

- In 'n beplande ekonomie word alles deur die staat/regering beheer. ✓✓
- Regering beheer produksie, pryse en hulpbron toedeling. ✓✓
- Daar is geen magte van vraag en aanbod wat die ekonomie kan beïnvloed nie. ✓✓ (1 x 2) (2)

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

2.2 **DATARESPONS**

2.2.1 **Identifiseer die kurwe wat in die grafiek hierbo gebruik word.**

Laffer kromme ✓ (1)

2.2.2 **Noem EEN instrument van die fiskale beleid.**

Belasting ✓
Staatsbesteding/Owerheidsbesteding ✓ (1)

2.2.3 **Beskryf kortliks die term *Mediumtermynbestedingsraamwerk (MTBR)*.**

'n Driejaar bestedingsplan vir 'n regering, wat regerings help om mededingende beleidsprioriteite en begroting beperkings te balanseer ✓✓ (1 x 2) (2)
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

2.2.4 **Ondersoek indirekte belasting as 'n vorm van inkomste vir die regering.**

- Indirekte belasting sluit in aksynsbelasting/sondebelasting op tabak en alkohol, BTW, en diensbelasting. ✓✓
- Hierdie belasting word via 'n derde party aan die regering oorbetaal. ✓✓
- Word gebruik om inkomste vir die regering te genereer en ook die gebruik van skadelike produkte te ontmoedig. ✓✓(1 x 2) (2)

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

2.2.5 **Hoe is sosio-ekonomiese regte ingesluit in die begroting van die Suid-Afrikaans regering?**

- Sosio-ekonomiese kwessies in Suid-Afrika is omvat in die nasionale begroting deur toegewyde befondsingstoekennings programme wat daarop gemik is om armoede aan te spreek, werkloosheid, ongelykheid en toegang tot basiese dienste soos gesondheidsorg, onderwys en behuising te verseker. ✓✓
- Beduidende gedeeltes van die begroting is gerig op sosiale ontwikkelingsprogramme, wat insluit geteikende intervensies vir kwesbare bevolkingsgroepe. ✓✓
- Toekennings aan maatskaplike toelaes soos kinderondersteuningstoelae, ouderdomspensioen, en ongeskiktheidstoelaes, wat daarop gemik is om armoede te verlig en basiese inkomste-ondersteuning aan kwesbare landsburgers te verskaf. ✓✓
- Openbare onderwys, insluitend befondsing vir
- onderwyssalarisse, infrastruktuurontwikkeling en studenteondersteuningsprogramme om toegang tot kwaliteit onderwys te verbeter, veral in benadeelde gebiede. ✓✓(2 x 2) (4)

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

2.3 **DATARESPONS**

2.3.1 **Identifiseer die instansie wat verantwoordelik is vir die samestelling van die Betalingsbalans in die uittreksel hierbo.**

Suid-Afrikaanse Reserwebank/SARB ✓ (1)

2.3.2 **Noem EEN produk waar Suid-Afrika oor 'n *absolute voordeel* beskik in internasionale handel.**

Platininum ✓
Goud ✓
Diamante ✓ (1)
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

2.3.3 **Beskryf kortliks die term *buitelandse direkte investering (BDI)*.**

Wanneer buitelandse lande geld in Suid Afrika investeer, wat lei na 'n invloei van kapitaal. ✓✓ (1 x 2 (2)
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

2.3.4 **Verduidelik die konsep van *surplusse* in die betalingsbalans rekening.**

Wanneer 'n rekening se totale krediet (totale valuta invloei) groter is as die totale debietinskrywings (totale valuta-uitvloei). ✓✓ (1 x 2 (2)
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

2.3.5 **Waarom word direkte buitelandse beleggings as 'n las aangeteken?**

- Wanneer buitelandse sakeondernemings in Suid-Afrika belê, is daar geld wat in die ekonomie invloei. ✓✓
- Dit sal as 'n las aangeteken word, aangesien hierdie belegging terugbetaal moet word. ✓✓ (2 x 2) (4)

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

2.4 **Bespreek die verhouding tussen verbruikers en die regering** .

- Huishoudings verkoop hul produksiefaktore in die faktoremark, aan die regering. Die regering huur amptenare in die openbare sektor, bv. onderwysers, verpleegsters en dokters, om dienste te lewer. ✓✓
- In ruil daarvoor ontvang die huishoudings vergoeding, salarisse/lone vir arbeid, huur vir natuurlike hulpbronne, wins vir entrepreneurskap en rente vir kapitaal. ✓✓
- Huishoudings betaal belasting aan die regering, die regering huishoudi infrastruktuur, bv. paaie, skole en hospitale. ✓✓
- Wanneer die private sektor nie dienste kan lewer nie, kan die regering intree en dienste verskaf, bv. elektrisiteit via Eskom. ✓✓
- Die regering kan sekere nywerhede reguleer, bv. brandstof, deur huishoudings te beskerm teen groot stygings in die brandstofprys. ✓✓

(Aanvaar enige korrekte en relevante antwoord) (4 x 2) (8)
'n Maksimum van 4 punte mag toegeken word vir blote lys van feite/voorbeelde)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

2.5 **Ondersoek die verband tussen inflasie en werkloosheid.**

- Elke land het ‘n natuurlike werkloosheids syfer. Een van die regering se hoof doelstellings is om werkloosheid te verminder. ✓✓
- Arbeid (en die remunerasie van arbeid) beloop ‘n groot gedeelte van die insetkoste van produksie. ✓✓
- Daar is ‘n inferse verhouding tussen werkloosheid en inflasie, as werkloosheid afneem, verhoog inflasie (en omgekkerd). ✓✓
- Die regering moet dus besluit oor die hoeveelheid werkloosheid wat hulle bereid is om te aanvaar vir minder inflasie. ✓✓
- Salarisse en lone sal toeneem, dit lei tot inflasie (die verhoging in salarisse en lone van werkers beteken dat hulle verhoogde koopkrag het). ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (4 x 2) (8)

(‘n Maksimum van 2 punte mag toegeken word vir blote ly feite/voorbeelde)

[40]

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

VRAAG 3 : MAKRO-EKONOMIE 40 PUNTE – 30 MINUTE

3.1 **Beantwoord die volgende vrae.**

3.1.1 **Noem enige TWEE beleide wat gebruik word om ekonomiese groei te bewerkstellig.**

Monetêre beleid ✓
Fiskale beleid ✓ (2 x 1) (2)

3.1.2 **Verduidelik die impak van massaproduksie op internasionale handel.**

- Die evolusie van internasionale handel het gelei tot nuwe globale markte en 'n toename in vraag na goedere en dienste vanaf hierdie globale markte, produsente moes hul produksie verhoog om hierdie nuwe markte se vraag te voorsien. ✓✓
- Groter internasionale markte het na 'n verhoogde vraag na produkte gelei. Verhoogde produksie, saam met ekonomieë van skaal het daartoe gelei dat produkte in grootmaat en teen laer pryse geproduseer is vir die nuwe markte. ✓✓
- Internasionale handel en nuwe markte het gelei tot die skepping van globale voorsieningskettings, wat dit vir lande moontlik gemaak het om hul produksievermoë te verhoog deur spesialisasie wat gelei het tot verhoogde produksie en die uitvoer van die surplusgoedere. ✓✓ (1 x 2) (2)

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

3.2 **DATARESPONS**

3.2.1 **Identifiseer die ewewigslyn vanaf die grafiek hierbo.**

Y = E ✓ (1)

3.2.2 **Noem enige EEN van die deelnemers in die grafiek hierbo.**

Huishouding/verbruikers ✓
Besigheid/firmas/produsente ✓ (1)

3.2.3 **Beskryf kortliks die term *vermenigvuldiger-effek*.**

- Styging in besteding deur huishoudings en/of sakeondernemings, 'n styging in totale inkome veroorsaak wat buite verhouding is. (die teenoorgestelde kan ook gebeur wa daar 'n afname in besteding). ✓✓
- Een individu se uitgawes word die volgende individu se inkomste. ✓✓ (1 x 2) (2)

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

3.2.4 **Ondersoek die konsep van outonome verbruik.**

- Die uitgawes deur verbruikers aangegaan, selfs wanneer hulle geen besteebare inkomste het nie. ✓✓
- Sekere goedere moet gekoop word, ongeag hoe baie inkomste of geld die verbruiker in hul besit het op enige gegewe tyd. ✓✓
- Wanneer 'n verbruiker min hulpbronne het, kan hulle gedwing word om geld te leen of toegang te kry tot geld wat hulle vantevore gespaar het, om sekere uitgawes te betaal. ✓✓
  (Aanvaar enige korrekte en relevante antwoord) (1 x 2) (2)

3.2.5 **Bereken die vermenigvuldiger, gebruik die formule K = 1 / (1-MVG).**

k = 1 / (1 – MVG)
k = 1 / (1 – 0.75) ✓
k = 1 / 0.25 ✓
k = 4 ✓✓ (4)

3.3 DATARESPONS

3.3.1 **Identifiseer die monetêre beleid instrument wat in die spotprent geïmplementeer word.**

Rentekoersverlagings ✓ (1)

3.3.2 **Noem die instelling wat verantwoordelik is vir monetêre beleid.**

Suid-Afrikaanse Reserwebank/SARB ✓ (1)

3.3.3 **Beskryf kortliks die term *sakesiklus* .**

'n Sikliese patroon van opeenvolgende periodes (tyd) van toename of afname van ekonomiese aktiwiteit/BBP en tendense in 'n land. ✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (2)

3.3.4 **Watter beleidsinstrumente is beskikbaar vir die regering om die sakesiklus beheer?**

Fiskale beleid. Die regering kan belasting en staatsuitgawes verhoog of verlaag. ✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (1 x 2) (2)

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

3.3.5 **Verduidelik hoe monetêre beleidsinstrumente geïmplementeer word wanneer die sakesiklus 'n ekonomiese opbloeifase betree.**

Die SARB kan:

- Rentekoerse verhoog, hoër rentekoerse verminder die vraag na lenings, weens hoë terugbetalingskoste. Geld word duur en minder aantreklik vir verbruikers en die vraag na goedere/dienste neem af. ✓✓
- Maak gebruik van oopmarktransaksies, die SARB verkoop sekuriteite (bv. staatseffekte) aan die handelsbanke, wat lei na 'n afname in beskikbare fondse vir lenings. ✓✓
- Die SARB verhoog kontantreserwevereistes/minimum reserwevereistes, op aanvraagdeposito's (kommersiële banke het op aanvraag deposito's by die SARB), wat geld uit die ekonomie te verwyder. ✓✓
- Morele oorreding, verwys na die gebruik van oorreding en retoriese beroepe deur die SARB-bank om die gedrag van handelsbanke en ander finansiële instellings te beïnvloed, eerder as om op streng regulasies of mandate staat te maak. Dit is 'n nie-kwantitatiewe benadering tot kredietbeheer, wat beteken dat dit nie direkte veranderinge in rentekoerse of reserwevereistes behels nie. ✓✓
- Die SARB kan Amerikaanse dollars op die ope mark koop. Suid-Afrika funksioneer onder 'n vryswewende wisselkoersbeleid, wat toelaat dat die rand se waarde deur markkragte bepaal word, maar die SARB kan ingryp om wisselvalligheid te bestuur en 'n ordelike buitelandse valutamark te verseker, deur die vraag na Amerikaanse dollars te verhoog, sal die waarde van die rand depresieer, invoere onaantreklik maak en die ekonomie vertraag. ✓✓
- Die SARB maak geld "skraars of duur", wat sal lei tot 'n afname in die vraag na goedere en dienste, die ekonomie sal "afkoel" en daar sal 'n gelyktydige afname in inflasie ervaar word. (2 x 2). (4)
  (Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

3.4 **Bespreek die verband tussen ekonomiese groei en ekonomiese ontwikkeling as openbare sektor doelwitte.**

- Ekonomiese groei verwys na 'n toename in die produksie van goedere/dienste in 'n land. ✓✓
- Ekonomiese groei word gemeet in terme van reële BBP. ✓✓
- Vir ekonomiese groei om plaas te vind, moet die ekonomiese groeikoers wees hoër as bevolkingsgroei. ✓✓
- Ekonomiese ontwikkeling is programme, beleide of aktiwiteite wat poog om die ekonomiese welstand en lewenskwaliteit van gemeenskappe te verbeter. ✓✓
- Ekonomiese groei en ontwikkeling, bevoordeel sy burgers en lei dikwels tot hoër lewenstandaarde. ✓✓
- Sonder ekonomiese groei kan daar geen ekonomiese ontwikkeling wees nie. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (4 x 2) (8)
'n Maksimum van 4 punte mag toegeken word vir blote lys van feite/voorbeelde)

3.5 **Bespreek die maatreëls beskikbaar om 'n betalingsbalans tekort te korregeer.**

Rentekoerse.
- Binnelandse vraag kan verander word deur rentekoerse te verhoog. As rentekoerse verhoog word, sal besteding, insluitend besteding aan invoere afneem (afname in besteebare inkomste). ✓✓
- Terselfdertyd probeer buitelandse spaarders voordeel trek deur hul beleggings in die land met die hoër rentekoers te belê. ✓✓
- Die teenoorgestelde gebeur wanneer rentekoerse verlaag word. ✓✓

Invoerkontroles.
- Dit sluit invoertariewe, ander heffings en kwotas in. ✓✓
- Die WHO probeer om tariewe en ander handelsversperrings te verlaag ter wille van vrymaking van handel. ✓✓

Leen en uitleen.
- Lande met surplusse fondse leen dikwels geld aan lande met tekorte. Lande met tekorte leen dikwels. ✓✓
- In die geval van 'n fundamentele onewewig, kan lidlande by die IMF leen. ✓✓

Verandering in vraag.
- Veranderinge in vraag is óf binnelands óf buitelandse. 'n Toename in binnelandse vraag veroorsaak dat invoere toeneem en dit het 'n negatiewe effek op die betalingsbalans. ✓✓
- 'n Afname in vraag het die teenoorgestelde uitwerking. ✓✓

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

Uitvoerbevordering.

- Uitvoerbevordering (soos regeringsaansporings) word toegepas om die produksie van goedere wat uitgevoer word aan te moedig, bv. sekere Europese lande betaal subsidies aan boere. ✓✓
- Dit sal die pryse van plaaslik vervaardigde goedere afbring en uitvoer aantrekliker maak. ✓✓

Invoervervanging.

- Die regering betaal eerder aansporings om goedere binnelands te produseer as om hulle in te voer. Die SA regering is ten gunste van uitvoerbevordering. ✓✓

Verandering in wisselkoerse. Die drie stelsels om wisselkoerse te beheer het verskillende uitwerkings:

Vryswewende wisselkoers.

- Suid Afrika gebruik 'n vryswewende wisselkoersstelsel; ons geldeenheid word verhandel in die vryemark. As invoer toeneem, sal die vraag na buitelandse valuta styg. ✓✓
- Die geldeenheid depresieer as gevolg van die werking van die mark kragte. ✓✓
- Depresiasie maak invoere duurder vir die land wie se geldeenheid verswak en uitvoer goedkoper in die buiteland. ✓✓
- Invoere neem af, uitvoere neem toe, en die geldeenheid versterk. ✓✓

Beheerde swewende wisselkoers.

- Die sentrale bank laat toe dat die waarde van die land se geldeenheid tussen 'n boonste en 'n onderste limiet fluktueer. ✓✓
- Sentrale banke gebruik hul reserwes om waardevermindering te bewerkstellig en waarderings. ✓✓
- Oor die lang termyn moet geldeenhede hul ewewigsvlakke vind. ✓✓

Vaste wisselkoers.

- Die waarde van 'n geldeenheid word in terme van iets anders vasgestel, die geldeenheid van 'n ander land of die goudprys. ✓✓

Valutabeheer.

- Sentrale banke kan buitelandse valuta rantsoeneer. Dit bemoeilik invoere. ✓✓

Verhoging in belasting.

- Verminder besteebare inkomste wat die vraag na invoer verlaag. ✓✓

Vermindering van reserwes deur SARB.

- Maak tekorte reg as ons 'n Bestuurde swewende wisselkoers aanvaar. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (2 x 4) (8)

('n Maksimum van 2 punte mag toegeken word vir blote lys van feite/voorbeelde)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

VRAAG 4 : MAKRO-EKONOMIE 40 PUNTE – 30 MINUTE

4.1 **Beantwoord die volgende vrae.**

4.1.1 **Noem enige TWEE faktore wat die wisselkoers beïnvloed.**

Aanbod ✓
Vraag. ✓
Verhoogde vraag na 'n land se geldeenheid deur inheemse toeriste
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (2 x 1) (2)

4.1.2 **Verduidelik die aard van sakesiklusse.**

Die sakesiklus is die natuurlike uitbreiding en inkrimping van die produksie en uitsette van goedere en dienste wat plaasvind oor 'n tydperk. Daar kan verwys word na die ekonomiese styging en daling van 'n firma in die ekonomie. ✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (1 x 2) (2)

4.2 **DATARESPONS**

4.2.1 **Identifiseer EEN staatsonderneming in die spotprent hierbo.**

Poskantoor ✓
SAL ✓
SAUK ✓
Eskom ✓ (1)

4.2.2 **Noem EEN noodsaaklikheid van die openbare sektor.**

Basiese menseregte ✓
Sosiale regte ✓
Ekonomiese regte ✓ (1)
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

4.2.3 **Beskryf kortliks die term *parastale.***

Instellings/organisasies wat ten volle of gedeeltelik besit word en bestuur word deur die regering (hetsy outonoom of kwasi-regering). ✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (1 x 2) (2)

4.2.4 **Verduidelik die voordele van privatisering van 'n staatsbesit ondernemings.**

Voordele, insluitend verhoogde doeltreffendheid, mededinging, en staatsinkomste, vermindering in fiskale las, verbeter dienslewering en minder staatsinmenging. ✓
(Aanvaar enige korrekte en relevante antwoord) (1 x 2) (2)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

4.2.5 **Bespreek redes vir openbare sektor-voorsiening.**

- Om openbare goedere/dienste te verskaf, deur gebruik te maak van beleide soos belasting en staatsbesteding. ✓✓
- Verskaf openbare goedere: gemeenskapsgoedere, kollektiewe goedere, meriete goedere en beheer nie-meriete goedere. ✓✓
- Bewaar hulpbronne en beskerm die omgewing. ✓✓
- <u>Bestuur van die ekonomie</u>; bestuur die kollektiewe belang van sy mense, skep die sosiale wetgewende omgewing waarin besighede en individue hul eie belange navolg, geskikte en geloofwaardige ekonomiese en ander beleide in plek stel om internasionaal gerespekteerde doelwitte te bereik. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (2 x 2) (4)

4.3 **DATARESPONS**

4.3.1 **Noem EEN geldeenheid wat in die grafiek hierbo gebruik word**

Rande ✓
Dollars ✓ (1)

4.3.2 **Identifiseer die oorspronklike wisselkoersewewig.**

E (R16.00 vir $10). ✓ (1)

4.3.3 **Beskryf kortliks die term *devaluasie* .**

'n Amptelike verlaging van die waarde van 'n land se geldeenheid binne 'n vaste wisselkoersstelsel. ✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoorde) (1 x 2) (2)

4.3.4 **Hoekom het die vraag na dollars per dag afgeneem?**

- Depresiasie vand die rand. ✓✓
- Verminderde paiemente vir dienste van die VSA. ✓✓
- Suid-Afrika betaal minder rente en dividende op kapitale investering vanaf die VSA. ✓✓
- Afname in kapitale oordragte na die VSA deur Suid-Afrikaanse beleggers. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (1 x 2) (2)

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

4.3.5 **Watter tipe intervensies kan geïmplementeer word om 'n vryswewende wisselkoers te beïnvloed?**

- Die waarde van die geldeenheid word suiwer bepaal deur die markkragte van vraag en aanbod na die rand. ✓✓
- SARB kan dollars in die mark koop of verkoop. ✓✓
- Die monetêre owerheid (Sentrale Bank van 'n land) gryp slegs in rare gevalle die vlak van die wisselkoers beïnvloed wanneer marktoestande wanordelik is .

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (2 x 2) (4)

4.4 **Bespreek die aanbodkantbenadering vir internasionale handel**.

<u>Natuurlike hulpbronne.</u>
- Natuurlike hulpbronne is nie eweredig versprei oor alle lande in die wêreld nie. Hulle verskil van land tot land en kan net wees ontgin word op plekke waar daar sulke hulpbronne is. ✓✓
- Elke land het sy eie unieke mengsel van natuurlike hulpbronne wat dit vir hulle moontlik maak om sekere goedere/dienste meer doeltreffend en teen relatief laer pryse te produseer. ✓✓
- Suid-Afrika se goud- en diamantbronne gee ons 'n voorsprong in die vervaardiging en uitvoer van goud en diamante. ✓✓

<u>Klimaatstoestande.</u>
- Verskille in klimaatstoestande tussen lande maak dit moontlik vir sommige lande om sekere goedere teen 'n laer prys as ander lande te produseer. ✓✓
- Baie gewasse kan slegs in sekere klimaatstoestande gebiede, of in sekere soorte grond verbou word. Topografie, bv. Brasilië is die grootste produsent van koffie in die wêreld. ✓✓

<u>Arbeidshulpbronne.</u>
- Die kwaliteit, hoeveelheid en koste van arbeid verskil tussen lande. ✓✓
- Sommige lande het hoogs geskoolde arbeid met hoë produktiwiteitsyfers. Dit stel hulle in staat om goedere/dienste teen laer pryse as in ander lande te vervaardig. ✓✓
- Sekere individue het 'n groter vermoë en aanleg vir sekere take. Dit is 'n wêreldwye verskynsel wat sommige lande vaardighede en aanleg vir die vervaardiging van sekere kommoditeite ontwikkel het, (bv. Switserland en horlosies maak). ✓✓

<u>Tegnologiese hulpbronne.</u>
- Sommige lande het toegang tot tegnologiese hulpbronne wat hulle in staat stel om sekere goedere/dienste teen laer eenheidskoste te produseer. ✓✓
- Verbeterde produksieprosesse, die beskikbaarheid van toerusting en masjinerie, en ander tegnologiese faktore, beïnvloed almal die aanbod van goedere/dienste en dra daardeur by tot kosteverskille tussen lande, bv. Japan. ✓✓

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

Spesialisasie.

- Sommige lande spesialiseer in die produksie van sekere goedere/dienste. ✓✓
- Deur te spesialiseer in die produksie van sekere goedere/dienste, is 'n land in staat om voordeel te trek uit skaalvoordele, en produseer dus goedere teen 'n betreklik goedkoper eenheidskoste, bv. Japan spesialiseer in die vervaardiging van sekere elektroniese goedere en hulle verkoop die produkte teen 'n baie laer prys as wat hulle in ander lande vervaardig word. ✓✓
- Dit lei dikwels tot massaproduksie as gevolg van arbeidsverdeling, outomatisering en meganisasie. ✓✓
- Kosteverskille kom voor omdat goedere/dienste teen laer kostes geproduseer kan word in een land as in 'n ander land as gevolg van die teorie van vergelykende voordeel. ✓✓

Kapitaal.

- Kan makliker in sommige lande as in ander verkry word nie. ✓✓
- Ontwikkelde lande geniet gewoonlik 'n voordeel bo ontwikkelende lande. ✓✓
- Weens 'n gebrek aan kapitaal kan sommige lande nie al die goedere wat hulle benodig self produseer nie, of hulle het dalk nie die gunstige toestande van ander lande nie. ✓✓
- In baie lande is daar 'n gebrek aan fisiese infrastruktuur en dit belemmer plaaslike produksie van goedere/dienste. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (4 x 2) (8)
('n Maksimum van 2 punte mag toegeken word vir blote lys van feite/voorbeelde)

4.5 **Interpreteer leidende en saamgestelde aanwysers as kenmerke onderliggend aan vooruitskattings in sakesiklusse.**

Leidende ekonomiese aanwysers.

- Aanwysers wat verander voordat die ekonomie verander. ✓✓
- Gee verbruikers, sakeleiers en beleidmakers 'n blik op die rigting waarheen die ekonomie op pad kan wees. ✓✓
- Wanneer hierdie aanwysers styg, sal die vlak van ekonomiese aktiwiteite ook oor 'n paar maande styg. ✓✓
- Bv. werkadvertensie spasie/voorraad/verkope verhouding. ✓

Saamgestelde aanwysers.

- Dit is 'n groepering van verskeie aanwysers van dieselfde tipe in 'n enkele waarde. ✓✓
- Die enkele syfer vorm die norm vir 'n land se ekonomie prestasie. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord) (4 x 2) (8)
'n Maksimum van 4 punte mag toegeken word vir blote lys van feite/voorbeelde)

[40]

TOTAAL AFDELING B: 80

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

AFDELING C

Beantwoord enige EEN van die twee vrae in hierdie afdeling van die ANTWOORDEBOEK.

VRAAG 5: MAKRO-EKONOMIE 40 PUNTE – 40 MINUTE

Bespreek in detail die markte binne die VIER-SEKTOR-model. (26 punte)

- **Interpreteer die doel van die Stelsel van Nasionale Rekeninge soos deur die Verenigde Nasies uiteengesit. (10 punte)**

INLEIDING

Die ekonomiesekringloop-model is 'n vereenvoudigde voorstelling van die interaksie tussen die deelnemers van die ekonomie. Markte koördineer ekonomiese aktiwiteite en bepaal pryse vir goedere en dienste. ✓✓ (Maks. 2)
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

LIGGAAM

HOOFDEEL

Goedere/Produk/Uitsetmarkte. ✓
- Dit is markte vir verbruikersgoedere en dienste. ✓✓
- In ekonomie word daar onderskei tussen goedere en dienste:
  - Goedere word gedefinieer as enige tasbare items soos kos, klere en Motors wat aan sekere menslike behoeftes en begeertes te voldoen. ✓✓
  - Koop en verkoop van goedere wat in markte geproduseer word, bv.
  - Kapitaalgoederemark vir verhandeling van geboue en masjinerie. ✓✓
  - Verbruikersgoederemark vir verhandeling van duursame verbruikersgoedere, semi-duursame verbruikersgoedere en nie-duursame verbruikersgoedere. ✓✓
  - Dienste word gedefinieer as nie-tasbare aksies en sluit groot- en kleinhandel-, vervoer- en finansiële markte in. ✓✓

Faktore/Hulpbronne/Insetmarkte. ✓
- Huishoudings verkoop hulle produksiefaktore op die markte: natuurlike hulpbronne vir huur, arbeid vir lone/salarisse, kapitaal vir rente en entrepreneurskap vir wins. ✓✓
- Die faktormark sluit die arbeids-, eiendoms- en finansiële markte in. ✓✓

Finansiële markte. ✓
- Hulle is nie direk betrokke by die produksie van goedere en dienste nie, maar tree op as 'n skakel tussen huishoudings, die sakesektor en ander deelnemers met surplusfondse. ✓✓
- Bv. banke, versekeringsmaatskappye en pensioenfondse. ✓

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

Geldmarkte. ✓
- In die geldmark word korttermynlenings en baie korttermynfondse deur verbruikers en sakeondernemings gespaar en geleen. ✓✓
- Produkte wat in hierdie mark verkoop word, is bankskuldbriewe, skatkiswissels en staatseffekte. ✓✓
- Die SARB is die sleutelinstelling in die geldmark. ✓✓

Kapitaalmarkte. ✓
- In die kapitaalmark word langtermynfondse deur verbruikers en sakeondernemings geleen en gespaar. ✓✓
- Produkte wat in hierdie mark verkoop word, is verbande en aandele. ✓✓
- Die Johannesburgse Sekuriteitsbeurs is 'n sleutelinstelling in die hoofstad mark. ✓✓

Buitelandse valuta markte. ✓
- Op die buitelandse valutamark koop/verkoop besighede buitelandse valuta om vir ingevoerde goedere en dienste te betaal. ✓✓
- Hierdie transaksies vind in banke plaas en bestaan uit 'n elektroniese geldoorplasing van een rekening na 'n ander. ✓✓
- Die belangrikste buitelandse valutamarkte is in Londen/New York/Tokio. ✓✓
- Die SA Rand word vrylik in hierdie markte verhandel (ons verhandel ons geldeenheid op 'n vryswewende ruilmark), bv. wanneer 'n persoon reisigerstjeks koop om oorsee te reis. ✓✓ (Maks. 26)
  (Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

ADDISIONELE DEEL
- Die Stelsel van Nasionale Rekeninge (SNA) is 'n stel internasionale riglyne vir die ontwikkeling van ekonomiese rekeninge en vir die rapportering van sulke statistieke aan internasionale organisasies op 'n wyse wat vergelykbaar is tussen lande. ✓✓
- Die stelsel van nasionale rekeninge (SNA) wat deur die Verenigde Nasies uiteengesit is, dien verskeie doeleindes: Dit verskaf 'n omvattende raamwerk vir die organisering van ekonomiese data, wat die sistematiese ontleding van nasionale ekonomieë. ✓✓
- Dit bied 'n omvattende raamwerk vir die organisering van ekonomiese data, wat voorsiening maak vir die sistematiese ontleding van nasionale ekonomieë. ✓✓
- SNA fasiliteer die vergelyking van ekonomiese prestasie oor verskillende lande deur algemene konsepte, definisies, klassifikasies en rekeningkundige reëls. ✓✓
- Dit bied 'n instrument vir beleidmakers om die impak van hul besluite op die ekonomie te evalueer, wat die formulering en evaluering van ekonomiese Beleide moontlik maak. ✓✓
- SNA help om die struktuur van 'n ekonomie te verstaan, insluitend die produksie, inkomste, verbruik en akkumulasie van rykdom, wat is noodsaaklik vir ingeligte besluitneming. ✓✓
- Dit ondersteun die monitering van ekonomiese tendense, soos BBP-groei, inflasie en indiensneming, en verskaf noodsaaklike inligting vir ekonomiese vooruitskatting en beplanning. ✓✓

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

- Samevattend dien die SNA as 'n fundamentele instrument om die ekonomiese prestasie van nasies te verstaan, te ontleed en te vergelyk, om beleidmakers, navorsers en ontleders te help om ingeligte besluite te neem. ✓✓ (Maks. 10)

  (Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

  (Ken 'n maksimum van 2 punte toe vir die blote noem van feite)

SLOT

- Markte is belangrike aanwysers in 'n gemengde markekonomie, dit dui aan hoeveel eenhede teen 'n sekere prys geproduseer en gevra sal word. ✓✓
- Mededinging druk pryse af en verhoog kwantiteit en kwaliteit, en verbeter dus die lewenstandaard. ✓✓
- Verskillende produkte/goedere word in die verskillende markte verhandel. en die pryse van hierdie produkte/goedere is afhanklik van die kragte van vraag en aanbod. ✓✓ (Maks. 2) **[40]**

  (Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

VRAAG 6: MAKRO-EKONOMIE 40 PUNTE – 40 MINUTE

- **Bespreek breedvoerig die rede(s) vir mislukking in die openbare sektor. (26 punte)**

- **Evalueer krities die impak van ‘n toename in die mandjie van voedselitems wat vrygestel is van BTW op die ekonomie. (10 punte)**

INLEIDING
- Openbare sektor mislukking vind plaas wanneer die staat/regering versuim om goedere en dienste aan die mense te verskaf. ✓✓
- Mislukking in die openbare sektor vind plaas wanneer regeringsingryping in die ekonomie lei tot 'n ondoeltreffende toewysing van hulpbronne en lei tot 'n algehele afname in ekonomiese welsyn. ✓✓
- Teikens word gemis (bv. BBP, Inflasie, Ekonomiese ontwikkeling). Onbevoegdheid in die gebruik van monetêre en fiskale beleid en die implementering daarvan. ✓✓ (Maks. 2)
  (Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

LIGGAAM

HOOFDEEL

<u>Bestuursmislukkings</u> ✓
- Politici is geneig om beleid te bevorder en voort te gaan om geld daaraan te bestee projekte solank hulle stemme in ruil kan kry. ✓✓
- Hierdie beleide kan die ondoeltreffende toewysing van hulpbronne behels. ✓✓
- Baie openbare sektor-entiteite het 'n gebrek aan kapasiteit as gevolg van 'n gebrek aan vaardighede. ✓✓
- Dit beteken dat fondse dikwels nie bestee word nie en aan die terugbetaal moet word tesourie. ✓✓
- Onkunde, bv. gebrek aan leierskap, ondervinding en opleiding, kan lei tot die verbetering van die welsyn van iemand ten koste van iemand anders. ✓✓

<u>Apatie</u> ✓
- Staatsamptenare toon min of geen belangstelling daarin om 'n doeltreffende diens aan die publiek te lewer nie. ✓✓
- Suksesvolle openbare sektor produksie maak staat op langtermyn aanspreeklikheid. ✓✓
- As dit nie behoorlik aangespreek word nie, kan dit lei tot ondoeltreffendheid, korrupsie, geweld en swak dienslewering. ✓✓

<u>Gebrek aan motivering</u> ✓
- Voorste linie werkers ontvang selde aansporings vir suksesvolle dienslewering. ✓✓
- Daar is min of geen bepalings vir kwaliteit en kwantiteit, effektiewe en produktiewe dienslewering en dit lei tot beperkte dienslewering, lae kwaliteit en hoë koste. ✓✓

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

Burokrasie ✓
- Burokrate is geneig om reëls en regulasies sonder oordeel te gehoorsaam. ✓✓
- Hulle is geneig om meer geïnteresseerd te wees in die gehoorsaamheid aan die reëls as die doeltreffende lewering van goedere en dienste aan die mense. ✓✓
- Dit lei tot beperkte dienslewering teen 'n hoë koste en swak gehalte. ✓✓

Politici ✓
- Diegene wat mik is om herkies te word en wat stem-maksimering strategieë nastreef om hul politieke ampte te verseker of te behou. ✓✓
- Sulke politici het 'n korttermynhorison wat beperk is tot die datum van die volgende verkiesing. ✓✓

Ernstige strukturele swakhede in die ekonomie/Privatisering ✓
- Sommige doelwitte kan teen mekaar werk, bv. regering herverdeel inkomste en rykdom te aggressief, of die implementering van reëls om Covid-19 te bekamp beïnvloed die funksionering en groei van die ekonomie. ✓✓
- Dit kan daartoe lei dat sosiale doelwitte nie bereik word nie. ✓✓

Spesiale belangegroepe ✓
Pogings deur belangegroepe soos boere of georganiseerde arbeid om die regering tot hul eie voordeel te beïnvloed. ✓✓ (Maks. 26)
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

ADDISIONELE DEEL
- Die hoofdoel is om verligting aan arm Suid-Afrikaners te bied en moontlik proteïen by die lys te voeg om wanvoeding aan te spreek. ✓✓
- BTW is 'n inherent regressiewe belasting sonder enige nulkoersitems, aangesien die bedrag wat deur laerinkomste huishoudings betaal word as 'n deel van besteebare inkomste hoër is as dié van ryker huishoudings. ✓✓
- Nulkoers is 'n swak hulpmiddel om arm huishoudings te ondersteun. Op sy beste ontvang ryk huishoudings net soveel voordeel as arm huishoudings, maar hulle is meestal geneig om veel meer te bevoordeel as hul laer-inkomste eweknieë. ✓✓
- Die voordeel vir ryk huishoudings in sommige gevalle so groot is dat die verlaagde BTW-koers eintlik 'n regressiewe effek het om rykes in absolute terme baie meer te bevoordeel. ✓✓
- Dit het egter ook gesê dat die voordeel vir die rykes veel groter is aangesien hulle groter hoeveelhede nulkoersgoedere verbruik. ✓✓
- Suid-Afrika se BTW-vrygestelde lys bevat tans 19 basiese voedselsoorte soos bruinbrood, mieliemeel, melk, rys, groente en eiers. ✓✓
- Ander bekommernisse wat geopper is, was die koste van verlore inkomste, dat nulkoers invoere kan aanmoedig en dat die voordele nie aan verbruikers oorgedra sal word nie. ✓✓ (Maks. 10)

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)
(Ken 'n maksimum van 2 punte toe vir die blote noem van feite)

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

SLOT

Die regering het 'n verantwoordelikheid om goedere, dienste en infrastruktuur aan die land as geheel te verskaf.
Wan-toewysing van die belastingbetaler se geld kan 'n impak hê op die vyf hoofdoelwitte van die regering, hoofsaaklik die beperking van ekonomiese groei en werkskepping, en dit sal lei tot 'n gebrek aan of geen ekonomiese ontwikkeling. ✓✓ (Maks. 2) **[40]**
(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord)

TOTAAL AFDELING C: 40
GROOTTOTAAL: 150

Kopiereg voorbehou
SA EXAM PAPERS
Proudly South African